

Nr 498.

Av herrar **Dahlén** och **Svensson** i Ljungskile, i *anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 20, med förslag till allmän förfogandelag m. m.*

I proposition nr 20 framlägges bl. a. förslag till allmän förfogandelag och allmän ransoneringslag. Lagarna är avsedda att gälla om riket kommer i krig och vid krigsfara. Dessutom föreslås, att om inom riket — till följd av att detta har befunnit sig i krig, vid krig mellan främmande makter eller annan utom riket inträffad utomordentlig händelse — knapphet eller betydande fara för knapphet uppkommit på viss förnödenhet skall lagarna efter riksdagens samtycke kunna tillämpas.

Fullmaktslagar av denna karaktär torde vara ofrånkomliga i händelse av krig eller krigsfara. Mera tveksamt är om likartad lagstiftning bör gälla även för fredstid i övrigt att användas i fall av utom riket inträffad utomordentlig händelse. Förfoganderättskommittén har stannat för att övervägande skäl synes tala för en sådan beredskapslagstiftning. Den allmänna tankegång, som ligger bakom detta ställningstagande, torde vara följande. Ett knapphetsläge kan även i fredstid uppstå på bl. a. ur försörjningssynpunkt viktiga förnödenheter. En lagstiftning avsedd för denna situation bör icke improviseras utan vara i god tid förberedd. Den bör därför beslutas under normala förhållanden. Som garanti för att den icke i onödan skall tillgripas måste riksdagen höras, innan Konungen äger rätt att tillämpa den.

Det ligger åtskillig styrka i argumentet att en lagstiftning av denna karaktär bör vara väl förberedd. Härför kräves emellertid ej att en sådan lagstiftning beslutas långt i förväg. Material för en eventuellt behövlig lagstiftning — att gälla under exceptionella förhållanden — finnes i de förslag till allmän förfogandelag och allmän ransoneringslag, som Kungl. Maj:t framlagt. Någon tidsutdräkt behöver det inte föranleda, om eventuellt i något helt exceptionellt läge förutsättningarna för lagarnas tillämpning i vissa avseenden behöver utsträckas. Det förutsättes nämligen, att Kungl. Maj:t hemställer hos riksdagen att få tillämpa dessa lagar under fredstid endast efter noggrant övervägande inom Kungl. Maj:ts kansli. Och en sådan hemställan kräver i riksdagen och dess organ en allvarlig prövning. Sådana överväganden måste ske med utgångspunkt från ett aktuellt behov. Dessa överväganden kommer till stånd vare sig avgörande skall träffas om riksdagen med hänsyn till den speciella situationen skall medgiva att en redan given lag skall få tillämpas eller om ny lag skall stiftas. Ett allmänt förhandsgodkännande av att dessa lagar i deras helhet skulle kunna tillämpas under fredstid synes icke vara motiverat. Med tanke på svårigheterna att i tid avveckla viss krisadministration efter de egentliga krisårens slut torde riksdagen ha anledning visa återhållsamhet på denna punkt.

Tveksamhet om lämpligheten av utredningens förslag på denna punkt har

också uttalats av en rad remissinstanser, bl. a. riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap, Stockholms handelskammare, Kooperativa förbundet och Sveriges grossistförbund. *Riksnämnden* bestrider icke att behov av fullmakter för Kungl. Maj:t kan föreligga även om riket icke är i krig eller krigsfara. Enligt riksnämndens uppfattning torde dock frågan om i vilken utsträckning och under vilka förutsättningar regleringsåtgärder bör tillgripas i fredstid ofta bli föremål för delade meningar. Bestämmelser härom behövs inte i förväg, då det står Kungl. Maj:t och riksdagen fritt att vid behov besluta om erforderliga åtgärder. *Grossistförbundet* befarar, att de begreppsbestämningar, som skall gälla vid lagens användande i fredstid, är så tånjbara och obestämbara, att en bedömning med inslag av de mest skiftande politiska mål kan leda till otillfredsställande resultat. *Kooperativa förbundets styrelse* anför bl. a. följande:

»Styrelsen finner för sin del, att varje kritisk försörjningssituation, vilken ej kan bemästras på annat sätt, i sista hand kräver statsmakternas ingripande med för ändamålet påkallad lagstiftning av undantagsnatur. Detta innebär icke, att styrelsen anser, att innevarande läge för vårt land kräver, att sådan lagstiftning skall omedelbart sättas i kraft, vare sig på grundval av nu gällande förfogandelag, vars giltighet utlöper i juni 1953, eller med stöd av annan lagstiftning, som avser att ersätta denna. Det är dock i allo att tillråda, att en ramlagstiftning för sådana åtgärder finnes färdigställd och utfärdad för krigsfall, som i betraktande av det moderna krigets natur kräver synnerligen snabba ingripanden till skydd för folkförsörjningen och för konsumenternas berättigade intressen av att förebygga att priserna uppskruvas, att viktiga förnödenheter undanhållas från marknaden etc. Styrelsen kan däremot icke finna en sådan ramlagstiftning i egentlig mening ändamålsenlig för att bemästra knapphetssituationer i fredstid, vilka kunna uppträda av högst växlande orsaker och åtföljas av högst växlande yttringar. Det nu i § 1, andra stycket (tredje stycket i propositionen) angivna fallet för ikraftträdande av lagstiftningen kräver under alla förhållanden en, formellt sett, normal riksdagsbehandling, och det förefaller då egendomligt varför denna skulle omfatta frågan, vilka delar av en i förväg uppgjord ramlagstiftning som skulle sättas i kraft, i stället för en kungl. proposition berörande erforderliga befogenheter för Kungl. Maj:t avpassade efter särarten av den situation, som vid tillfället inträtt. Styrelsen vill därför förorda, att de i § 1, andra stycket, av den föreslagna allmänna förfogandelagen och allmänna ransoneringslagen föreslagna bestämmelserna uteslutas och lagförslagen i övrigt omarbetas, så att de gälla endast för krig eller krigsfara.»

De resta invändningarna synes äga sådan styrka, att riksdagen nu bör avböja att fatta beslut om lagstiftning avsedd att användas även under fredstid.

Med anledning härav hemställas,

att riksdagen för sin del ville besluta att allmänna förfogandelagen och allmänna ransoneringslagen måtte avse endast förhållanden under krig och krigsfara och icke som Kungl. Maj:t föreslagit även under fredstid i övrigt.

Stockholm den 2 februari 1954.

Olle Dahlén.

Wald. Svensson.